

Tradition og kultur i den grønlandske naturudnyttelse

Af Jens Dahl

Den måde hvorpå mennesket udnytter naturens ressourcer er kulturelt bestemt. I globalt perspektiv *domineres* udnyttelsen af især havets ressourcer i dag helt af et teknisk avanceret og højt industrialiseret fiskeri inden for rammerne af internationalt fastsatte kvoter for de enkelte arter. Med denne tekniske og *kulturelle dominans* følger en ofte nedladende og etnocentrisk holdning til andre former for kulturelt bestemte måder at udnytte og forvalte ressourcer på. Konsekvensen heraf kender man i Danmark bedst fra Greenpeace' kampagne mod den grønlandske sælfangst.

En af hensigterne med denne artikel er at vise, at det grønlandske samfunds naturforvaltning har sin egen – velbegrundede – logik. Især finder jeg det vigtigt at fremhæve, at det såkaldte traditionelle samfund har været, og er, under konstant ændring. Her overfor står *vores europæiske* etnocentriske billede af det uforanderlige grønlandske fangersamfund. Et fejlagtigt billede som i sig rummer en opfattelse af, at grønlænderne – og med dem andre ikke-europæiske folk – enten må leve den »tradi-

tionelle« tilværelse, eller acceptere det moderne (vores) industrialiserede samfunds betingelser. Med denne holdning overser man dels, at den traditionelle fangst, subsistensen, gennem årene har ændret sig radikalt, og dels indebærer det, at man fastlåser det grønlandske samfund i et reservats- og i et udviklingsområde. Sidstnævnte var f.eks. tilfældet, da en talsmand fra Greenpeace til et dagblad udtalte, at: »Vi er bekymrede for, at sælfangsten på længere sigt tager overhånd og får et kommercielt og industrielt præg« (Michael Gylling Nielsen i Information den 13. februar 1987).

Naturen spiller en stor rolle i den grønlandske og i andre inuitbefolkningers identitetsopfattelse. Paradoksalt nok er denne betydning ikke blevet mindre efterhånden som det industrialiserede torske- og rejefiskeri har udviklet sig eller som følge af subsistensens generelt set mindske økonomiske betydning. Dette diskuteres i sammenhæng med den kendsgerning, at landet (naturen) i *politisk* henseende har fået ny betydning. Særlig markant har sidstnævnte udvikling været for inuit i Ca-

nada og Alaska, og nedenfor trækkes for anskuelighedens skyld løbende parallel-
ler til situationen i disse områder.

Landet og naturen

Den arktiske natur – havet, landet, isen – har altid haft en meget direkte betydning for såvel den grønlandske befolkning som for alle andre inuit. »For de indfødte er landet ikke bare et sted, hvor man henter fødevarer og indkomster. Det er fra landet deres følelse af sikkerhed og velbefindende udspringer. Det er deres eksistensgrundlag som folk. De og deres forfædre har levet af landets fugle, fisk og dyr siden tidernes morgen. Hvis man omgås det med tilstrækkelig hensynsfuldhed, så vil det blive ved med at være sådan. De indfødte ved hvordan, og hvorfor det er nødvendigt« (Usher 1976:33).

Som andre jægerfolk har inuit gennem flere årtusinder 'høstet' naturens resourcer uden egentlig mulighed for aktivt at kunne forvalte denne objektive forudsætning for samfundsannelsen. Denne kendsgerning har på én gang præget og samtidig ideologisk bundet folkene til naturen. Introduktionen af nye redskaber (eks.: kajak, konebåd, speedbåd) muliggjorde udnyttelsen af nye økologiske niches, men afhængigheden af naturen ændrede først for alvor karakter med den videnskabelige kvantificering af ressourceforekomsterne.

Denne binding til landet og naturen er meget mere end en fysisk afhængighed, ligesom den gennem tiderne har ændret sig, således at den *politiske relation mellem mennesker og landet* (i bred forstand også vandområder) i dag indtager en

afgørende position. Særlig fremtrædende er dette hos inuit i Canada og Alaska, hvilket begrundes nærmere nedenfor. Nok har de mange inuitsamfund altid været knyttet til bestemte egne, men eksistensen af (Grønland) eller kravet om (Canada, Alaska) *nationale inuit territorier* er af nyere dato.

Sammenlignet med den grønlandske befolkning har inuit i Canada og Alaska en langt svagere position hvad angår ønsket om selvbestemmelse og selvstyre. Kravet om anerkendelse af befolkningernes *oprindelige rettigheder* begrundet med inuits tilstedeværelse som landets oprindelige og indfødte folk er til stadighed blevet gjort gældende overfor regeringerne i Ottawa og Washington, og bevisligt legitimeret ved inuits rent faktiske, og historisk kontinuerlige, udnyttelse af alle afkroge af det arktiske område (se f.eks. Freeman 1976 og Brice-Bennett 1977). Dette er baggrunden for, at landets betydning er voksende i hele det arktiske område i en tid, hvor færre og færre mennesker er direkte afhængige af samme natur.

Noget lignende gælder subsistensen (egtl.: selvforsyning), som, trods sin mindskede kvantitative økonomiske betydning (men ikke nødvendigvis kvalitative) har fået ny ideologisk værdi. Og dette er ikke alene Greenpeace' – tvivlsomme – fortjeneste.

Traditionel fangst og fiskeri

Fangst og fiskeri i traditionel forstand foregår endnu mange steder i Grønland og kan passende karakteriseres ved nedenstående kendetegn.



Sølgarnet rygtes. Foto: Ole Hertz, Uummannaq.

For det første. Fangstpladserne og fangstdyrene er kollektivt tilgængelige for alle. En bestemt person kan have *brugsret* til f.eks. at sætte sølgarn ud for en bestemt pynt, hvilket måske angives ved at sætte en træstok på pynten. Men retten knytter sig altså til brugen og ikke til ejendomsret i den forstand vi kender det fra europæiske samfund. I virkeligheden er der med tiden sket en rent faktisk udvidelse af denne kollektive adgang, idet de enkelte beboede steder ikke længere håndhæver – eller kan håndhæve – en eksklusiv brugsret overfor andre bygder til et bestemt område.

I moderne sammenhæng har inuit ofte måttet håndhæve disse traditionelle rettigheders *kollektive karakter*. Da fan-

gerne i Uummannaq kommune i Vestgrønland i 1975 øvede fysisk blokade mod isbrydning til minebyen Marmorilik skete dette bl.a. fordi de ønskede deres kollektive fangstrettigheder overholdt og stadfæstet, hvilket lykkedes dem i det omfang, at senere sejlads gennem fastis blev reguleret af aftaler indgået mellem lokalbefolkningen og mineselskabet Greenex (Dahl 1977).

Sammenlignet med den grønlandske befolkning har inuit i Canada og Alaska måttet strides langt hårdere med centralregeringerne for at opnå disses anerkendelse af de oprindelige rettigheders kollektive karakter. Ikke mindst regeringen i Washington har gennemtruffet løsninger hvor inuits rettigheder til landet

har fundet sin løsning indenfor den private ejendomsrets juridiske rammer. Men selv i de tilfælde hvor inuit nu *ej*er jorden – f.eks. gennem folkeejede bygdeaktieselskaber – opretholdes i vidt omfang den kollektive brugsret hvad angår subsistencefangst og -fiskeri.

For det andet. Husholdet er fortsat en vigtig produktionsenhed og her opretholdes arbejdsdelingen mellem mand og kvinde i vid udstrækning, hvorimod der til selve fangsten ikke knytter sig nogen systematisk arbejdsdeling de enkelte fangere imellem. Dette skal ses i sammenhæng med punkt tre. *Tendensen* går dog klart i retning af, at husholdet får mindre og mindre betydning som produktionsenhed. Fiskeriets voksende betydning i forhold til fangsten giver en del af forklaringen.

For det tredje. Den enkelte fanger kontrollerer den umiddelbare produktionsproces (fangst og fiskeri) og produktionsmidlerne, af hvilke de vigtigste er joller med påhængsmotor (hele Grønland), hundeslæder (nord for Sisimiut + Østgrønland) samt enkelte steder også kajaker (primært Avanersuaq/Thule). Blandt inuit i Canada og Alaska er snescooteren og jolle m/ påhængsmotor helt enerådende produktionsmidler under udøvelse af traditionel fangst.

Formodentlig har hjemmestyrets investeringspolitik med bygning af vand-, el- og produktionsanlæg i bygderne styrket det traditionelle fangst- og fiskerierhverv. Denne lokale mini-industrialisering har den fordel, at man kan udnytte flere mindre lokale ressourcer og samtidig opretholde stor fleksibilitet i forhold til subsistens aktivi-

teterne. I én bygde har man satset på torsk og hellefisk, i en anden bygde på indhandling af kød og 'mattak' (hvalhud) fra hvidhvaler osv., men de fleste steder i en form (med mulighed for indhandling af flere forskellige arter) og skala, som forudsætter fangst fra både med små rente- og afdragsforpligtelser.

For det fjerde. Subsistens er en forudsætning for produktionsmådens opretholdelse, ikke mindst p.g.a. dens funktion som sikkerhedsnet i krisetider og i perioder med faldende verdensmarkedspriser på skind og andre fangstprodukter. Generelt er sælfangst den vigtigste subsistens aktivitet p.g.a. denne aktivtets fordeling over hele året, men også torsk, hellefisk, lodde, hvidhval, narhval og sildepisker spiller lokalt en betydningsfuld rolle.

I praksis er der ingen skarp adskillelse mellem subsistens- og kommerciel fangstudøvelse, hvilket understreges af, at alle subsistens aktiviteter forudsætter kontante indtægter. I f.eks. Ummannaq kommune med sine mange dybe gletcherfjorde har hellefiskeri med langline traditionelt været en vigtig aktivitet, idet hellefisk har været vigtigste foder til hundene (ca. 5 måneders årligt isdække). Erfaringer med dette fiskeri har afgjort gavnet fangerne siden kommunen og hjemmestyret de senere år har investeret i lokale fryseanlæg med en kolossal stigning i den kommercielle indhandling af hellefisk til følge.

For det femte. Decentral bosætning er en nødvendighed. *Fangstregulering* foregår i denne produktionsmåde på befolkningssiden og ikke som ved industrialiseret fangst og fiskeri på produk-

tionssiden. Kombinationen af et åbent økologisk system med fangernes og fiskernes begrænsede aktivitetsradius henlægger fangstregulering til bosætningsmønstret i sammenhæng med de beboede steds størrelse. Til gengæld har den tekniske udvikling mange steder medført, at delvis stationære forekomster af rensdyr og mange ørredelvé har været genstand for ukritisk rovdrift.

Med undtagelse af disse stationære forekomster er faren for overbeskatning af enkelte dyrearter ikke særlig udtalt. En vigtig faktor er, at stigende priser på fangstprodukter eller faldende fangstmængder *ikke* indebærer en derpå følgende aktivitetsintensivering. Selv i de tilfælde (hellefiskeri f.eks.) hvor øgede priser har forøget aktiviteten vil en eventuel overbeskatning være rent *lokal* med en efterfølgende overgang til andre former for fiskeri og fangst samt varig eller blot periodisk flytning til andre steder. Dette sidstnævnte er vel især typisk i områder, hvor skiftende isforhold og vandtemperaturer indebærer at f.eks. hellefisk i nogle år er særlig hyppigt forekommende bestemte steder for dernæst helt at forsvinde. F.eks. kan det nævnes, at enkelte fangere fra Diskobugtens nordlige bygder i årene omkring 1980 tog på vinterfiskeri i Uummannaq Fjorden nord for Nuussuaq halvøen, men i isvintrene 1982–84 var der igen store forekomster af hellefisk i Diskobugtens nordlige del.

Fangstudøvelsen har i sin grundlæggende form ad-hoc eller øjeblikkets karakter. Naturforvaltningen er her så at sige indbygget i erhvervsstrukturen og, som nævnt, i demografien, og der er

næppe nogen grund til at tro, at den økologiske bevidsthed er specielt stor hos en grønlandsk fanger. Problemer omkring naturforvaltning er da også primært et spørgsmål menneskene imellem og ikke et spørgsmål om menneskets naturudnyttelse. Herved står den traditionelle fangst i skarp modsætning til kapitalintensiv fangst og fiskeri, som behandles nedenfor.

Reguleringen af fangst og fiskeri mellem mennesker og bopladser har traditionelt været styret af sædvaneretlige regler. Disse suppleres i vore dage af kommunale vedtægter, som f.eks. fastsætter hvor langt der skal være mellem to fangeres hvidfiskegarn, fredning og regulering af »stationære« fangstområder (lakse- og ørredelvé, rensdyrområder), forbud mod brug af motoriserede transportmidler inden for visse områder osv.

Egentlig er det vel bemærkelsesværdigt, i hvor høj grad de grønlandske fangersamfund i fangstmæssig henseende har kunnet overleve og *på lokalt grundlag kunnet udbygge* reguleringen af fangst og fiskeri. Først med bydannelsen og det kapitalintensive fiskeri opstår der for alvor problemer omkring regulering af fangsten og fiskeriet.

Et fremtrædende træk i udviklingen af den traditionelle fangst har været en stadig teknisk ændring af fangstredskaberne uden de store ændringer i fangeres kontrol med selve fangsten, produktionen. To andre karakteristika fremtræder skarpt ved en sammenligning med inuit i Canada, hvor kontantindtjeningen fra fangsten ensidigt stammer fra pelsdyr og benprodukter. Samtidig er hundespandet fuldstændig forsvundet

fra Canadas arktiske egne og erstattet af snescooteren som på sin side fordrer ret store investeringer og driftsomkostninger, hvilket igen gør fangerne ekstremt afhængige af verdensmarkedspriser på skind og ben eller af lønarbejde. Og dette er som bekendt ikke en ønskværdig situation. Hundespannets forsvinden indebærer endvidere at kød fra narhvaler og især sæler ikke bliver brugt i nær samme omfang som tilfældet er det i Grønland.

Med dette som sammenligningsgrundlag bør yderligere to elementer fremhæves ved det traditionelle grønlandske fangersamfund: 1) Det kommercielle fiskeris udvikling (f.eks. bundgarnsfiskeri, eller langlinefiskeri) er en vigtig faktor, idet det mindsker den ensidige afhængighed af verdensmarkedet for fangstprodukter og det muliggør en videreførelse af den decentrale livsførelse. 2) Hundespannet viser sin betydning som ikke blot et kulturelement, men som en økonomisk faktor, der giver større selvhjulpethed for den enkelte fanger og uafhængighed af verdensmarkedet.

Det grønlandske industrifiskeri

I henseende til naturudnyttelse adskiller det grønlandske industrifiskeri sig næppe væsentligt fra det tilsvarende fiskeri i f.eks. Danmark. Rejefiskeriet er rent økonomisk helt dominerende (i 1983: 79 % af fiskeeksporten), men beskæftigelsesmæssigt spiller fiskeri efter især torsk og også hellefisk en nok så central rolle.

Etablering af nye fiskeenheder (trawlere, kuttere) er relativt frit, og den

overvejende del af fiskeriet reguleres ved årlige licens- og kvotetildelinger. Med hjemmestyrets indførelse i 1979 og med Grønlands udmeldelse af EF den 1. februar 1985 er fiskeriregulering indenfor det grønlandske sø-territorium overgået til hjemmestyrets kompetence. Eftersom fiskeri og fangst så helt overvejende er det grønlandske samfunds bærende erhverv er dette naturligvis en central faktor for den grønlandske befolknings muligheder for selv at kontrollere samfundsudviklingen. Hertil skal føjes, at de offentligt ejede trawlere står for godt en trediedel af den samlede fiskeindhandling og den offentligt ejede fiskeindustri forarbejder langt hovedparten af den indhandlede fisk (hjemmestyret overtog 1. januar 1985 såvel trawlerne som produktionsvirksomhederne fra den danske stat).

De personer som henter hovedparten af deres pengemæssige indkomster fra fangst og fiskeri betegnes *heltidserhververe*, hvad enten indkomsterne hidrører fra sælfangst eller industrielt rejefiskeri.

Generelt er tendensen den, at flere og flere former for fiskeri og fangst forbeholdes disse heltidsfangere og -fiskere. Dette sker til trods for den almindelige antagelse, at fangst og fiskeri er en traditionel inuit aktivitet. Således erklærede landsstyreformand Jonathan Motzfeldt da også i 1985, at »En kommerciel udnyttelse af renbestanden er ikke alene moralsk forkasteligt, men også en total ikke-grønlandsk/eskimoisk tradition, ...« (A/G no. 24, 12. juni 1985).

Fordeling og kvotering af fangst og fiskeri er imidlertid meget andet end et spørgsmål om kommerciel versus subsi-



Rejektrawler i Diskobugten. Foto: DIGO, Wedige Ferchland.

stens orienteret aktivitet. Mange mennesker, som henter deres hovedindkomst ved lønarbejde udenfor selve fiskeriet har status af *deltidsfiskere* og -fangere, hvilket giver dem færre rettigheder end de ovenfor nævnte. Dette til trods for at *netop* arbejdere i fiskeindustrien, i byggebranchen m.v., som er uden arbejde store dele af året, i disse perioder har hårdt brug for såvel kommercielle (indhandling af fisk) som subsistens baserede indkomster. Alligevel udelukkes de i stigende grad fra visse former for fangst og fiskeri ligesom fiskeindustrien kan lægge begrænsninger på deres indhandlingsmuligheder i perioder med flaskehalsproblemer i forarbejdningsledet.

Også på anden måde har denne form for fangstregulering et problematisk indhold. At være heltidsfisker vil nemlig blot sige, at hovedparten af indkomsten hidrører fra aktiviteter til havs. Efter denne definition er såvel partsfiskerne fra Diskobugtens rejekuttere, trawlerfiskerne fra Sisimiut som kapitalinvestorerne fra et af de mange anpartsselskaber i Nuuk og andre byer heltidsfiskere.

Blot hovedindkomsten hidrører fra selve fiskeriet har man altså en fortrinsstilling til rensdyrfangst, sildepiskerjagt m.v.

Ud fra en ren teknokratisk synsvinkel forekommer heltidsfiskernes fortrinsstilling måske naturlig, men hvis erhvervmæssig fleksibilitet og sociale omstændigheder tages i betragtning kan en sikring af deltidsfiskernes rettigheder være nok så relevant for samfundet.

Almindeligvis antages det vel, at kulturel identitet knytter sig til tradition og historisk betingede faktorer, men højsøfiskeriet ved de grønlandske kyster kan bruges som eksempel på, hvordan nye traditioner indsluses i den kulturelle identitet.

I 1984 fremkaldte salg af fiskerilicenser i forbindelse med Grønlands udmeldelse af EF regeringskrise i Grønland med ændring af valglov og udskrivelse af valg i utide til følge. En vigtig faktor i dette politiske spil var, at mange politikere ønskede at bevare de grønlandske havområder for grønlandske fiskere. Man taler altså nu om *Grønlands havområder* og om det industrielle højsø-

fiskeris betydning for det hjemmestyrede Grønlands økonomiske fremtid, og man ønsker i Grønland at dette forbeholdes den grønlandske befolkning.

En vis procentdel af de i Grønland indregistrerede trawleres mandskab skal være grønlændere, ligesom der i kapitalmæssig henseende stilles visse krav om grønlandsk ejerskab. Da man tilsyneladende har mistanke om, at disse regler bliver omgået har hjemmestyret sat en undersøgelse igang for at kulegrave ejerforholdene i fiskerisektoren. Når hjemmestyret prioriterer dette fremfor en undersøgelse af ejerskabsforholdene indenfor f.eks. håndværkssektoren eller detailhandelen skyldes det efter min bedste vurdering først og fremmest, at højsøfiskeriet (ved siden af al anden fangst og fiskeri) identificeres som grønlandsk, som en sektor der skal forbeholdes grønlændere.

Nødvendigheden af at grønlandisere (herunder en kulturel grønlandisering og legitimering) højsøfiskeriet hænger blandt meget andet sammen med den grønlandske nations dannelse. I takt hermed undergår befolkningens identitet en naturlig ændring – underforstået, at hvis den ikke gjorde, ville samfundet opleve en alvorlig krise.

Kulturtruslen

Den grønlandske kultur er dybt forankret i fangsten ligesom vores egen europæiske kultur er forankret i agerbruget. Dette er dog ikke ensbetydende med, at den grønlandske eller de andre inuit kulturer er *bundet til* fangsten som erhvervs- og livsform – en antagelse som desværre ofte ligger bag den euro-

amerikanske holdning til inuit samfundene. De fleste europæere ser agerbrugets *udvikling* til en kultur baseret på industriel produktion som en kontinuerlig, nødvendig og i mange henseender positiv proces.

Heroverfor står altså det europæiske syn på inuit kulturerne, efter hvilket udviklingsaspektet oftest isoleres fra dets kulturelle grundlag. På den ene side fastholdes billedet af den ædle og farlige fangertilværelse, hvor menneskene levede en uforstyrret primitiv tilværelse indtil kolonisationen – på godt og ondt – bragte en ende herpå.

Men inuit må vælge mellem at »forblive på stenalderstadiet eller indgå i det moderne samfund«, underforstået at alternativet til den primitive tilværelse hævdes at være en tro kopi af vores egen europæiske kultur, som i parentes bemærket er under stadig forvandling. Jeg tror dette rummer en del af forklaringen på, at europæere har så svært ved at acceptere en kommercialisering og en udvikling af fangsten som livsform – kontrolleret af inuit selv.

Noget særlig karakteristisk er det, at vi hæfter falske termer på det vi opfatter som den *traditionelle* grønlandske kultur. Den grønlandske kultur har altid været under ændring og har en flere årtusinder lang historisk udvikling bag sig. For Independence kulturen i Nordøstgrønland (ca. 2–1.000 f.Kr.) var moskusoksen det vigtigste fangstedyr; men kajakken kom først til Grønland med Thulekulturens udbredelse langt senere; den idag så udbredte og produktive isgarnfangst, som de fleste forbinder med den traditionelle grønlandske fangerkultur,

har næppe 250 år bag sig; speedbåden som i dag er det mest udbredte produktionsmiddel ved enkeltmandsfangst- og fiskeri hører efterkrigstiden til. Disse eksempler skal blot illustrere det urimelige i kategorisk at foretage en skelnen mellem et uforanderligt traditionelt samfund og et dynamisk moderne samfund.

Den grønlandske kulturs udvikling er karakteriseret ved såvel kontinuitet som ændring. På intet tidspunkt har mennesket haft et valg mellem det »traditionelle« samfund og det moderne. Skulle man nærme sig en definition ville denne sige noget i retning af, at den traditionelle grønlandske kultur er til enhver tid den del af samfundet, som mobiliserer flest kulturelementer med stor historisk dybde.

Ligesom man ikke kan foretage en historisk fiksering af »det traditionelle grønlandske samfund«, ligeså lidt kan man betegne ikke-kommerciel fangst (subsistens, fangst til eget forbrug, selvforsyning) som noget karakteristisk ved det traditionelle samfund. Den traditionelle kultur er uundgåeligt bundet til verdensmarkedet gennem såvel salg af produkter (skind, ben, fisk) som køb af produktionsmidler. Sådan har det faktisk været siden den allerførste kontakt med europæiske hvalfangere, opdagelsesrejsende, missionærer og kolonister.

Miljøorganisationers og nationalstaternes stigende indgreb overfor inuits kommercielle hval- og sælfangst, men delvis accept af »traditionel« fangst, beror som oftest på en udtalt mangel på forståelse for den udvikling det grønlandske samfund har været underkastet. Når man i Europa og Nordamerika i

stigende grad kun vil acceptere »traditionel« hvalfangst er der faktisk ikke langt til at man også vil bestemme *hvornår* noget er traditionelt.

Naturtruslen

Faldende verdensmarkedspriser på råstoffer, herunder kulbrinter, har for en periode dæmpet industrilandenenes interesse for det arktiske område. Atlantic Richfield Co. har for en periode indstillet de seismiske undersøgelser efter olie og gas på Jameson Land i Østgrønland og flere selskaber er på vej bort fra Beauforthavet nord for Mackenzieflodens delta i det nordlige Canada – et havområde med højt kulbrinte potentiale. Formentlig er dette kun et forbigående fænomen, som næppe ændrer ved det forhold, at undergrundens råstoffer i lang tid fremover vil rumme det arktiske områdes største økonomiske muligheder.

I Grønland har hjemmestyret da også udtalte forventninger til at råstofferne vil kunne financiere et mere selvstyrende grønlandsk samfund. Faren for en omfattende og generel forurening af det sårbare arktiske havmiljø bliver på ingen måde mindre af, at grønlændere og andre inuit får større indflydelse på udnyttelsen af de mineralske ressourcer. Dette er imidlertid ikke stedet til en nærmere omtale af forureningsspørgsmålet, som ellers i sig selv kan være nok så væsentligt. Derimod har jagten efter, og udnyttelsen af de mineralske råstoffer med de heraf følgende mulige farer for miljøet medvirket til at forstærke visse sider af inuit befolkningernes etniske identitetsfølelse.

Naturligvis påvirker og ændrer olie- og mineraludnyttelse i større omfang de berørte samfund, ligesom naturudnyttelsen ændrer sig. Man kan blot nævne det forhold, at indtægter fra arbejde i mine- og olieindustrien bruges til investeringer i store hurtiggående både, i forbedret jagtudstyr m.m. Det tilsyneladende paradoksale er imidlertid at netop efterforskningen af råstoffer har styrket befolkningens geografisk-historiske identitetsfølelse. Debatten om den grønlandske befolknings ejendomsret til landet tog for alvor fart med olieboringerne ud for den grønlandske vestkyst i midten af 1970'erne og senere med det såkaldte APP-projekt, efter hvilket gas i store supertankere skulle føres fra de canadiske ishavsøer ned gennem Davisstrædet til forbrugere i Europa og USA.

I Alaska var konstruktionen af den store pipeline fra oliefelterne ved Prudhoe Bay til Stillehavskysten den direkte årsag til at den indfødte befolkning søgte sig tvunget til – overfor retssystemet – at fastholde sin ejendomsret til landet.

For inuit i Canada var kravet fra 1976 om oprettelsen af et særligt inuit territorium – Nunavut – blevet fremprovokeret af en lignende situation.

Inuits krav om ejendomsretten til landet håndhæves logisk nok først i det øjeblik denne synes truet. Denne oprindelige ejendomsret, som altså er baseret på kollektive brugsrettigheder, har aldrig tidligere været truet i det omfang som tilfældet er blevet det med mine- og olieselskabernes interesse for såvel hav- som landområder. Øget interesse for ejendomsretsspørgsmålet blandt inuit og

en mere udtalt samhørighedsfølelse med territoriet står derfor ikke i modsætning til den kendsgerning, at territoriet i fangstmæssig henseende har dalende økonomisk betydning, hvilket især er tilfældet i Canada og Alaska. Derimod kan man sige, at den ændrede naturudnyttelse har fordret nye relationer mellem mennesker og territorium, og dette har også inuit måttet sande.

Hvor udnyttelsen af olie og mineraler i økologisk henseende er en reel trussel for det arktiske miljø, så har den politiske effekt heraf været fremmende for identitetsfølelsen blandt inuit samt styrket følelsen af samhørighed med et bestemt territorium.

For inuit er den politiske kompetence en nødvendig, men dog ikke tilstrækkelig betingelse for at kunne styre udviklingen, hvori en alsidig naturudnyttelse er afgørende for såvel den økologiske balance som for samfundenes større selvhjulpethed og dermed også et mere omfattende selvstyre. En hel grotesk følge af de store miljøorganisationers kampagner mod fangst af arktiske pelsdyr er, at den tvinger inuit til ensidigt at satse på mere eller mindre tvivlsomme mine- og olieprojekter.

Litteraturbemærkninger

A/G. Atuagagdliutit/Grønlandsposten. Ugeavis. Nuuk.

Brice-Bennett, Carol (red.). 1977 *Our Footprints are Everywhere. Inuit Land Use and Occupancy in Labrador*. Nain, Labrador.

Dahl, Jens. 1977. *Minedrift i et fangersamfund*. Kragestedet. Vedbæk.

Freeman, Milton M. R. (red.). 1976. *Inuit Land Use and Occupancy Study* vol. 1–3. Ottawa, Canada.

Usher, Peter. 1976. Landets betydning for Canada's indfødte befolkning i Kleivan og Nørregaard (reds.) Vort land, vort liv: 33–38. Institut for Eskimologi 3. København.